

[Hans Hedtoft.]

gået med til de 30 pct., d. v. s. i den nuværende situation ca. 750 000 nejstemmer. Vi er gået ud fra, at en folkeafstemning kun vil blive gennemført i ganske særlige situationer, og der er selvsagt visse forslag — nærmere omtalt i § 42, stk. 5 —, der af indlysende grunde ikke kan komme til afstemning. En folkeafstemning koster lige så meget som et valg, d. v. s. flere millioner kroner, og hvis en opposition ikke har held til at gennemføre sin aktion, vil den i offentlighedens øjne let komme til at hæfte for de spildte udgifter og tvinges derved til nærmere overvejelser.

Socialdemokratiet har allerede før den første verdenskrig fremført tanken om folkeafstemning som et ønskeligt princip. Den politiske baggrund for dette ønske dengang var et uopløseligt landsting med i realiteten 8 års valgperioder. Et landsting, der i virkeligheden kun repræsenterede et mindretal i befolkningen, udnyttede hensynsløst sin magtstilling, og det var da naturligt at pege på en direkte folkeappel. Forslaget om en folkeappel blev opretholdt i 1939-forslaget, omend med nogen tøven.

I det udvalg under forfatningskommissionen, der har beskæftiget sig med problemet folkeafstemning, har man mærkelig nok ikke fra konservativ side ønsket en undersøgelse af tanken om „udsættende veto“, d. v. s. en udskydelse af afgørelsen i en nærmere fastsat tid, f. eks. i 3 måneder. En sådan ordning vil naturligvis — som bemærket af statsministeren i fremsættelsestalen — virke hemmende på lovgivningsarbejdet, og det siger sig selv, at man ikke samtidig kan have folkeafstemning og udsættende veto, men de, der i særlig grad er interesserede i folkeafstemningen, kunne dog måske rejse det spørgsmål, om ikke en form for veto mere organisk lod sig forene med den parlamentariske form.

Når de mere teoretiske overvejelser er endt, må jeg sige, at vi i socialdemokratiet ikke frygter folkeafstemningen som politisk våben. Som det største parti kan vi endda muligvis anvende dette våben med større kraft end andre. Det er ikke utænke-

ligt, at vi gennem folkeafstemningen kan sørge for, at en antisocialdemokratisk regering overhovedet ikke kan gennemføre et brud med den folkepolitik, hvis linie socialdemokratiet har lagt og ønsker fastholdt. Statsministeren mener, at folkeafstemning fortrinsvis vil blive anvendt som politisk trusel. Vi noterer os denne udtalelse, og vi skal love ham at tænke nærmere herover.

Det må anses for en sikring af folkestyrets idé, at den såkaldte „parlamentarisme“ nu grundlovfæstes. Parlamentarismen sejrede i „systemskiftet“s år, 1901, og et halvt århundredes praksis har vist, at det danske folk helt og fuldt vedkender sig denne statsskik. Gennem denne statsskik knyttes konge og rigsdag, rigsdag og folk nærmere sammen. Besættelsestiden med sin stærke folkelige sammenhæng viste os, at der var visse brist i vor rigsdagsordning. Nu rykker vi tættere sammen. Vi går over til „den permanente rigsdag“ og gør den til et bolværk mod ethvert ikke-parlamentarisk anslag, så godt som det nu er menneskelig muligt. Hvis der skulle indtræffe en ekstraordinær situation, der ikke tillader valg i tide, mister rigsdagsmandaterne ikke af den grund deres gyldighed. Folk og parlament skal i al fremtid være uadskilleligt forbundet til værn om ret, frihed og selvstændighed.

Det kræver megen omtanke at give den parlamentariske statsskik en rigtig og holdbar formulering. I en bog om folkestyrets problemer, der udkom for få år siden, læses:

„Parlamentarismen er den skik, at statsoverhovedet altid skal vælge sin regering, så den er i overensstemmelse med det folkevalgte kammers flertal“.

Man kan spørge, om den nuværende regering er „i overensstemmelse med“ folketingets flertal. Den er tolereret af folketingets flertal, men det er noget helt andet. Hovedsagen er, at den viger, dersom et folketingsflertal kræver det. Det vil atter sige, at den parlamentariske skik bedst udtrykkes negativt, som det nu sker i grundlovsforslaget, hvor der siges: